

A magyarországi részvételi filmkultúra története és jelenlegi gyakorlatai, különös tekintettel a sérülékeny kisebbségi csoportok önreprezentációjára

Munkaterv (1-4. év)

Rövid bevezető megjegyzések

A jelen kutatási tervnek két fő ága van, egy (részben emirikus) történeti kutatás és egy részvételi akciókutatás, bár ezek nagy átfedésben vannak egymással és kiegészítik egymást. Terveink szerint a történeti kutatást 11 kutató végzi összehangolt munkával, négy éven keresztül, 2019. december elejétől 2023. november végéig. A részvételi akciókutatásba 4 technikai (film) szakértőt vonunk be. (Bár vannak átfedések, amennyiben 1-2 technikai szakember végez elméleti kutatást is, illetve a kutatók némelyike technikai pozíciót is elfoglal.) Az akciókutatásként tervezett filmes workshopok a négyéves időszak második felére esnek, pontosan a harmadik évre, 2021 decemberétől 2022 novemberéig. A kutatás következő néhány eleme megszakítás nélkül zajlik a projekt minden időszakában: 1. a kutatás azon témáinak kidolgozása, amelyek rekonstruálják a kisebbségi filmkészítés és -befogadás hagyományait, 2. tematikus és módszertani oktatási modulok, amelyek az egyetemi diákok kutatásba való bevonását célozzák, 3. a disszeminációra és hálózatépítésre irányuló elemek, 4. archiválás. A kutatás részeit a program minden évében összehangolva végezzük, vagyis a történeti-elméleti vizsgálódások felől érkezünk a történeti-empirikus vizsgálódásokhoz, ezzel párhuzamosan és folyamatosan zajlik a disszeminációs tevékenység és az egyetemi hallgatók bevonása, hogy legvégül a negyedik évben tanulmányok írásával és az eredmények terjesztésével zárjuk a kutatást.

1. év: 2019. december 1. – 2020. november 30.

Az első évben a résztvevő kutatók által végzett történeti kutatásé a főszerep, a szemináriumok pedig a részvételi művészet és kutatás kisebbségrepresentációt problematizáló irányzatait ismertetik meg a diákokkal. Ezen kívül a résztvevők a kutatási program felvetéseit vitatják meg a filmes szakértőkkel, valamint készül a Minor Média-portál.

A történeti-elméleti kutatások megtervezése és összehangolt indítása.

Az egyes kutatási témák és kutatóik:

1. A magyarországi részvételi film kultúrája (monográfia) – Müllner András
2. A részvételiségen alapuló vizuális antropológiai kutatások magyar recepciója a kezdetektől (pl. a Mass Observation-mozgalom stb.). A magyarországi vizuális auto-etnográfia története. Profi filmek (Szóts István) és néprajztudósok (Boglár Lajos, Raffay Anna) által készített néprajzi filmek. Néprajztudós az amatőrfilmes mozgalom születésénél (Raffay Anna) – Müllner András
3. A magyar közszolgálati televízió mint részvételi antropológiai dokumentumfilmek terjesztője a szocializmus korszakában (példák: Lionel Rogosin: Iszákosok utcája, Jean Rouch: Emberi piramis, Schiffer Pál: Cséplő Gyuri stb.) – További választható téma
4. A privát film művészi adaptációjának esetei mint a részvételiség egy speciális formája (Bódy Gábor-Tímár Péter: Privát történelem, Forgács Péter: Privát Magyarország-sorozat) – Gács Anna, Orbán Katalin

5. Romák képének újrakonstruálása az érintettek bevonásával a Balázs Béla Stúdió kísérleti dokumentumfilmjeiben (Szomjas György: Tündérszép leány, Moldován Domokos: Rontás és reménység, Szederkényi Júlia: Paramicha) – További választható téma

6. A mozgókép szerepe a kisebbségi identifikációban:

A./ Bollywoodi zenés filmek roma közösségekben történt recepciója – Komáromi Priska

B./ Mihályfy Sándor Átok és szerelem c. filmje mint rajongás tárgya roma és nem roma közösségekben – Vajda Melinda

C./ Gyarmathy Livia Koportos című filmje készítésének története és a német-magyar koprodukció tanulságai – Komáromi Priska

D./ Az első magyar cigány filmfesztivál Budapesten – Vajda Melinda

7. Részvételi filmkészítés a rendszerváltás utáni Magyarországon (médiaképzések: médiaiskolák, médiatáborok, illetve részvételi akciókutatások videós fejezetei) – Cseke Balázs

8. Részvételi filmezés a múzeumban – a múzeumpedagógia új mozgóképes participáción alapuló lehetőségei (A roma múzeum c. PhD-értekezés részeként) – Varga Krisztina

9. Posztkoloniális kollektív kisajátítás egy vagy több példán keresztül (a Sostar Csoport Rewritable Pictures című videója) – Hermann Veronika

10. A vándorozó 20. századi magyarországi története, különös tekintettel a képessé tétel emancipációs projektjeire – További választható téma

11. A részvételi kutatás és a részvételi művészet összekapcsolódásának kortárs irányai – Oblath Márton

12. A részvételi film mint módszer és mint alkotás: kortárs irányzatok – Haragonics Sára, Rumann Gábor

További (párhuzamos) munkálatok:

Szakirodalom-gyűjtés és olvasás: a részvételi filmről szóló elméleti és gyakorlati munkák feldolgozása

Oktatás: speciális kurzusok a részvételi művészet és film kultúrájának tárgyából; a projektben résztvevő hallgatók felkészítése a mélyinterjú elkészítésére.

Hálózatépítés: kapcsolatfelvétel a magyar részvételi filmes műhelyekkel (Vizuális Világ Alapítvány, Zöld Pók Alapítvány, Cserepressz, KOMA Bázis, Van Helyed Alapítvány, Gyerekszem Egyesület, Soproni Múzeum stb.)

Online adatbázis-építés: a Minor Média/Kultúra honlapjának tervezése, építése, fejlesztése; a honlap funkciói: a kutatás részletes bemutatása, a részvételi filmkultúra archívuma.

A projekt kommunikációjának megtervezése, felépítése, kezdete.

Részbeszámoló a kutatásról.

2. év: 2020. december 1. – 2021. november 30.

A második évben készülnek a filmprodukciónak hagyományt rekonstruáló mélyinterjúk. Megkezdődik a civil és filmes szakemberek, valamint a helyi közösségek bevonása a projektbe, valamint zajlik az interjúk archiválása.

Empirikus kutatás: mélyinterjúk készítése, rögzítése, begépelése (hallgatók közreműködésével). Interjúk a következő szereplőkkel: Elbert Márta, a Fekete Doboz Médiaiskola egyik alapítója, Móricz Ilona, a Független Média Központ vezetője, Bihari László filmkészítő (Zöld Pók Alapítvány), Kozák Zsuzsa, a Vizuális Világ Alapítvány vezetője, Csoszó Gabriella fotós, tanár és aktivista (Freedoc), Nemes Gusztáv rurálszociológus, részvételi filmes, Siroki László filmes (Cserepressz, Tomor-Row), Zrinyi Gál Vince rendező, Anka Kristóf színész (KOMA Bázis), Bódis Kriszta író, dokumentumfilm, a Van Helyed Alapítvány vezetője, Grosch Nándor filmes (Gyerekszem Egyesület), Tari János néprajzkutató, dokumentumfilm, Dallos Csaba antropológus, filmes, Czabán György filmkészítő, a Magyar Független Film és Videó Szövetség elnöke, Michael Stewart antropológus, a MyStreet program alapítója, Boross Martin rendező (Remake_Bodony), Szomjas György filmrendező, Szederkényi Júlia filmrendező, Gyarmathy Livia filmrendező, Tímár Péter filmrendező, Forgács Péter filmrendező, Balassa Péter, az első magyarországi cigány filmfesztivál szervezője, Szabadhegyi Zita részvételi filmmel dolgozó muzeológus (Soproni Múzeum), Négyesi Gábor filmes, leletmentő, Ferenczi János Dávid filmes, Bordás Róbert operatőr, Galyas Gyula operatőr

Az első évben megkezdett munkák folytatása: oktatás a kutatás részeredményeire alapozva. Hálózatépítés, adatbázis-építés. A projekt kommunikációja. Felkészülés a filmes workshopokra: találkozó a filmes szakemberekkel és stábjaikkal, valamint a helyi közösségek képviselőivel; a workshopok közös tervezése. Részbeszámoló a kutatásról.

3. év: 2021. december 1. – 2022. november 30.

A harmadik évben kerül sor a részvételi akciókutatásokra, amelyekben – kutatószemináriumi keretben – hallgatók is részt vesznek. Ehhez kapcsolódóan archivatori teendőket oktató kurzus indul. A részvételi akciókutatás keretében filmes workshopok zajlanak négy-öt magyarországi településen 5-5 nap időtartamban, az InsideShare nevű részvételi filmes szervezet, illetve a MyStreet mozgalom doc-in-a-day módszertana segítségével, iskolai projektként vagy nyári tábor keretében (Tomoron, Dunaszekcsőn, Szegeden/Pécsen, Budapesten). A filmképzések a következő részekből állnak:

1. Drámafoglalkozások, illetve digitális történetmesélés segítségével megtalálni a filmek témáját, valamint kialakítani a forgatócsoportokat.
2. Filmekkel való gyakorlat: az archívhasználat tudatosítása.
3. Filmforgatás és utómunkák.
4. Vetítések szervezése és résztvevő megfigyelés lokális, nemzeti/nemzetközi szinten, ld. a 4. évet.

A megkezdett munkák folytatása. Oktatás a kutatás részeredményeire alapozva. Hálózatépítés, adatbázis-építés. A projekt kommunikációja. Részbeszámoló a kutatásról.

4. év: 2022. december 1. – 2023. november 30.

A negyedik évben kerül sor a történeti és empirikus kutatás, valamint az akciókutatás eredményeinek elemzésére és feldolgozására, valamint publikálásukra, disszeminációjukra. A mozgóképes produkciók bemutatása várhatóan a lokális közösségek és a fesztiválközönség előtt is megtörténik. A helyi

közösségekkel, valamint magyarországi és külföldi közepes és nagy fesztiválokkal, terjesztőkkel való kapcsolataink révén szervezhetjük meg a vetítéseket.

Lokális kapcsolatok: Tomoron terepmunkát folytattuk az ELTE tehetséggondozási pályázatának támogatásával; Dunaszekcsőn egy kutatónk, Rumann Gábor vezet filmkészítői programot a Control Stúdió Egyesület keretében; Szegeden és Pécsen a helyi civil szervezetekkel, oktatási intézményekkel és tanodákkal, valamint egyetemi kutatóműhelyekkel van kapcsolatunk, hiszen mindkét helyen zajlott már szakértői beszélgetéssel egybekötött filmvetítés a 2018-as és 2019-es Nemzetközi Roma Nap alkalmából, ahová a fent említett közösségek képviselőit hívtuk. Pécs: Apolló Mozi, Gandhi Gimnázium, Wlisslocki Henrik Szakkollégium, Kerényi Károly Szakkollégium, az UCCU Alapítvány helyi szervezete, PTE Média és Kommunikáció Tanszék, Vigyázz Reánk Egyesület - Gilvánfa, Szeged: Grand Café, Motiváció Műhely, SZTE Vizuális Kultúra Tanszék, SZTE Gazdaságtudományi Kar Kutatóközpont, ld. a Romakép Műhely honlapján, illetve Fb-oldalán az eseményeknél:

<https://www.facebook.com/events/720905634699796/>,

<https://www.facebook.com/events/2092935427647642/>,

<https://www.facebook.com/events/308831056472421/>

Nemzetközi fesztiválkapcsolatok: Titanic Filmfesztivál, Budapesti Nemzetközi Dokumentumfilm Fesztivál (BIDF), Verzió Nemzetközi Emberi Jogi Filmfesztivál. Nemzetközi kapcsolat: a Jihlavai Nemzetközi Dokumentumfilm Fesztivál szervezőivel, illetve a cseh MyStreet-szervezet képviselőivel. (Egy 2018. őszén, Cseke Balázssal közösen tett tanulmányútnak köszönhetően.)

A részvételi akciókutatás során tudományos módszerekkel (résztevő megfigyeléssel, kutatónapló készítésével) gyűjtött adatok feldolgozása és közlése tanulmányokban. A tudományos eredmények disszeminációja egyetemi szemináriumok és előadások keretében, hazai és nemzetközi tudományos konferenciákon. Saját szervezésű konferencia a kutatás eredményeiről, filmvetítéssel egybekötve. Angol nyelvű konferenciakötet tanulmányainak megírása, összegyűjtése, a kötet szerkesztése és publikálása. Hálózatépítés, adatbázis-építés befejezése. A teljes kutatás kommunikációja, népszerűsítése. Beszámoló a teljes kutatásról.